

computers מחשבים

מדוע האינטרנט הרג את הספר?

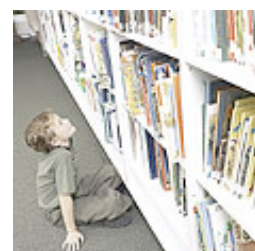
שלחו להדפסה

ספרים

זה לא שהספר האלקטרוני לא מצליח - זה אנחנו. הדור הנוכחי פשוט הולך ומאבד את היכולת לקרוא טקסטים ארוכים. מחקרים ברחבי העולם מלמדים כי דור האינטרנט מגלה קשיים בהבנת הנקרא גם מול מסך המחשב
רועי שלומי

מה אומרים לכם השמות הבאים: עמוס עוז, שולמית לפיד, דויד גרוסמן, יהושע קנז? ייתכן שבתוך שנים ספורות השמות הללו, של סופרים ישראלים מכובדים וידועים, לא יאמרו דבר לילדים שלכם.

ברחבי העולם נרשמת ירידה עקבית בשיעור קוראי הספרים, העיתונים, המגזינים ושאר מוצרי הדפוס. האשמה העיקרית היא כמובן באינטרנט: הכל הרי זמין, נגיש וקל לקריאה היום בכל מקום. אך מתברר, כי שינוי דפוס ההתנהגות שלנו לא מתמצה במעבר מספרי נייר למסכי מחשב. לאט לאט אנחנו הולכים ומאבדים את היכולת לקרוא טקסטים ארוכים ולהתמודד איתם בצורה מעמיקה.

דור הגוגל קופץ מעמוד לעמוד צילום: ויז'ואל/ פוטוס

הטכנולוגיה, במקרה הזה, לא תעזור. לפני מספר חודשים השיקה קמעונאית האינטרנט הגדולה בעולם, Amazon, את ה-Kindle - ספר אלקטרוני, שיכול לאחסן בתוכו מאות ספרים ומאפשר גישה גם לאתרי חדשות ובלוגים. ה-Kindle זכה לביקורות חיוביות ולדברי אמזון הוא גם נמכר היטב.

קצת לאחר השקתו נשאל סטיב ג'ובס, מנכ"ל אפל, על-ידי הניו-יורק טיימס מה לדעתו סיכויי ההצלחה של המכשיר. הכתב בוודאי ציפה לתשובה כמו "זה לא מעוצב או נוח לשימוש", אך ג'ובס שלף תגובה מפתיעה לחלוטין: "זה לא משנה אם המכשיר טוב או רע. העובדה היא שאנשים פשוט לא קוראים יותר. 40% מהאמריקאים קראו ספר אחד או פחות במהלך השנה האחרונה. הרעיון כולו הוא כושל, כי אנשים פשוט לא קוראים".

לחצו כאן להגדיל הטקסט

הארי פוטר לא מעיד

אצל הילדים המגמה ברורה במיוחד. ההערכות שהועלו סביב הצלחתו של הקוסם החביב, הארי פוטר, נמוגו כשהגיעו הסקרים והמחקרים. התברר כי רק ספרי הארי פוטר זכו להצלחה בקרב הילדים שקראו אותם, וכי מעטים מהם המשיכו לספרים אחרים. רובם חזרו אל האינטרנט והטלוויזיה.

מחקר מקיף שנערך על-ידי הרשות הפדרלית לכישורי אומנויות בארה"ב, גילה, כי יכולות הבנת הנקרא של בני הדור שמתחת לגיל 24 הדרדרו באופן קבוע במהלך העשור האחרון. עורכי המחקר הצביעו על קשר ישיר בין יכולת הבנת הנקרא לבין עבודות מכניסות יותר, כאשר מעסיקים ציינו כי הבנה והבעה הם התחומים שבהם מתעוררים קשיים רבים יותר בקרב מועמדים לעבודה. התברר גם, כי כל אלו שקראו יותר נטו להשתלב יותר בפעילויות חברתיות, להתנדב, ולהיות אזרחים טובים יותר.

כוחה של מילה

גם פרופ' דיוויד ניקולאס מ-UCL לא נשמע אופטימי. "כשאני מציג את חומר הקריאה לסטודנטים שלי בתחילת השנה, הם מבקשים לחלק להם את זה לקטעים. לקח לי זמן להבין שלא מדובר בעצלות, אלא פשוט בשל העובדה שהם לא נתקלו בכל

ספרים אלקטרוניים

קוראי הספרים האלקטרוניים חייבים להשתפר / דן קוסטה, PC Magazine

ספר עשוי נייר מייצג גם היום את הטכנולוגיה המוצלחת ביותר להצגת טקסט ארוך יריעה לקורא אנושי. למה לחקות טכנולוגיה שכבר מזמן הגיעה לבשלותה? בואו נמציא משהו חדש במקום

[לכתבה המלאה](#)

חייהם בספר של 400 עמודים". בתור ראש בית הספר ללימודי ספרייה, ארכיב ומידע באוניברסיטה, הוא מוטרד מאוד: "יכול להיות שבעתיד נזדקק באקדמיה לאנשים מיוחדים שקוראים את הסיפור עבור החוקרים, כי לא ברור איך הם יעשו זאת".

מאז שיוהנס גוטנברג המציא את הדפוס המודרני, לפני כמעט 570 שנים, לא נוער האבק מעל מדפי הספרים. השינוי התחולל רק מאז תחילת המאה ה-21, כאשר האינטרנט הפך להיות מקור בלתי מעורער למידע ויידע. כיום, מפעלים כמו פרויקט גוטנברג, שהחל לפני קרוב ל-40 שנה, או פרויקט סריקת הספרים של גוגל, מציעים גישה למאות אלפי ספרים באופן מקוון.

מפתיע, לכן, לגלות, שלמרות שהיום אין כבר בעיה של היצע, יש כנראה בעיה של ביקוש ואולי גם של גישה. בניגוד

לשפע הספרים הקיימים, מכשירים המציגים ספרים אלקטרוניים רשמו מכירות בינוניות לכל היותר. גם במקרה של Amazon - למרות שהחברה מודיעה על ביקוש חסר תקדים, היא לא חושפת נתוני מכירות ברורים, והמכשיר נמכר אך ורק אצלה. ביפן, לדוגמה, מכבים ברשימת רבי המכר ספרים שנכתבו כספרים סלולריים - ספרים המורכבים מקטעים קצרים, שנשלחים מדי יום למנויים, שקוראים אותם בשקיקה על המסך הקטן. חלקם יצאו במהדורה מודפסת לאחר שכל הפרקים פורסמו.

את פרופ' ניקולאס, שחוקר בין היתר את אופן השימוש בספרים דיגיטליים, זה פחות מטריד. "יכול להיות שאני אכנס אליך הביתה ולא אראה את מדף הספרים, שהיה פעם מעין 'כרטיס ביקור' של בעל הבית. אבל זה בסדר גמור, כי אני אראה משהו אחר. פעם היינו רואים את מדף התקליטורים, אבל היום גם המוזיקה הפכה דיגיטלית", הוא אומר. ניקולאס יישא את ההרצאה המרכזית בכנס המידע השנתי, שייפתח היום במלון הילטון בתל-אביב, בהשתתפות יותר מ-1,500 אנשי מקצוע מהארץ ומחו"ל, שיבואו להתרשם מחידושים בתחום המידע והתוכן.

קופצים בקריאה

במסגרת פרויקט מחקר בשם SuperBook, שנמשך כבר מספר שנים, מפקחים פרופ' ניקולאס וצוות חוקרים על מספר אוניברסיטאות בריטיות, שאפשרו בספריות שלהן גישה למאגר של אלפי ספרים דיגיטליים. המעקב אחר צורת השימוש של הסטודנטים בספרים הללו הוא מרתק. ניקולאס: "הסטודנטים קופצים בקריאה ממקום למקום, קוראים קצת מפה וקצת משם - זה למעשה דור הגוגל".

ההשפעה של הגישה הזאת למידע יכולה לפגום ביכולות המחקר של הסטודנטים כיום, ולמעשה החוקרים בעתיד. פרופ' ניקולאס מזהה את הבעיה אצלו בבית: "כשהסתכלתי איך הבת שלי צופה בטלוויזיה ומעבירה ערוצים ללא הפסקה, שאלתי אותה מדוע היא לא מחליטה במה היא רוצה לצפות ונשארת בערוץ יחיד. התשובה הייתה, שהיא צופה בכל הערוצים. כך גם הסטודנטים. הם הפכו ל'קונים' - שנכנסים, קונים משהו ויוצאים - במקום לחוקרים. וזה קורה בכל העולם".

אחת הפתרונות שניקולאס מעלה, לפחות בתחום האקדמי, הוא לחזק את יכולותיהם של הספרנים ולהפוך אותם למדריכי קריאה. בעזרתם יוכלו סטודנטים ללמוד כיצד לקרוא ולחקור בצורה מסודרת. "הבעיה היא, שסטודנטים מגיעים לאוניברסיטה וחושבים שהם כבר יודעים את זה וחכמים מספיק, וקשה ללמד אותם יכולות כאלו", הוא נאנח. מדריכים אחרים יכולים להיות המורים בבתי-הספר ולא פחות חשובים - ההורים.

אבל לא הכל שחור בעולם הדפוס: בתחילת 2008 נרשמה עלייה של 24% בהכנסות מספרים אלקטרוניים, לעומת התקופה המקבילה ב-2007. הנתונים נאספו על-ידי פורום העולמי של הוצאות-לאור דיגיטליות. החוקרים עדיין מתלבטים מהי משמעותו של השינוי הזה. ייתכן שדור הגוגל פשוט יאלץ ללמוד את המיומנויות שלמד הדור המבוגר בעבר. חוקרים אחרים מאמינים, כי יתכן שמדובר בשלב מעבר, וכי כאשר ישתכללו טכנולוגיות החיפוש והקריאה, המידע יהיה נגיש יותר ויאפשר לקוראים הצעירים להתחבר שוב לטקסטים הארוכים.

בכל מקרה, מדינות רבות בעולם רואות בהתמודדות עם הקושי החדש אתגר לאומי. בארצות הברית, למשל, מופעלת תוכנית שמעודדת תושבים להקים קבוצות קריאה, שבהן הם נפגשים ומדברים על ספרים שקראו. הוצאות הספרים שמו להן למטרה השנה גם לחשוף את הכותרים בצורה טובה יותר. בחלק מהמחקרים של הוצאות עלה, כי הצרכנים מעוניינים לקרוא, אבל מרוב המבחר, שמגיע למאות אלפי כותרים חדשים בשנה, פשוט לא יודעים במה לבחור.

נקודת אור: הים

פרופ' ניקולאס מאמין, כי השינוי בתקופה הזו מתרחש בקצב שלא התרחש מעולם. "אבל בכל מקרה", הוא מבטיח, "בעתיד אנשים עדיין יילכו עם ספרים לים. גם אם זה יהיה ספר בצורת Kindle, או טלפון סלולרי".

[חזרה](#)